

Bonuskapitel: Latinamerika i USA's skygge

Latinoer, indbyggere i USA af latinamerikansk oprindelse, udgør i dag USA's største mindretal med 60 millioner mennesker, svarende til 18 procent af befolkningen. De fleste er tilflyttere eller børn eller efterkommere af tilflyttere. Det store antal latinoer afspejler den tiltrækning, USA udøver på sine sydlige naboer. Det gælder specielt landet lige syd for grænsen, Mexico.

I dette kapitel vil vi undersøge den ulige udvikling, som har fundet sted i Latinamerika og USA, og som er baggrunden for migrantstrømmene til USA fra dets sydlige naboer. Vi skal først kort se på, hvordan grunden til den ulige udvikling blev lagt på et tidligt tidspunkt ved den type af kolonisering, som fandt sted i henholdsvis Nordamerika og Mellem- og Sydamerika. Vi vil herefter analysere, hvordan dagens strømme af ufaglærte migrantarbejdere fra Latinamerika til underbetalte job i USA indskrives i Latinamerikas historiske rolle som leverandør af billige, uforarbejdede råvarer til USA's koncerner. Latinamerika er del af en transnational kapitalisme med klasser på tværs af landegrænser. Endelig vil vi kort se på de store uligheder og den enorme vold, der præger Latinamerika generelt, og som også forklarer migrationen mod nord.

Vi kommer i bogens kapitel 1 nærmere ind på de forskellige faser af latinoers massive indvandring, og hvordan latinoer efterhånden er spredt ud over hele USA, og i de efterfølgende kapitler indkredser vi latino-befolkningen politisk, socioøkonomisk og kulturelt.

For at forstå latinoernes tilstedeværelse i USA er det nødvendigt i første omgang at se på drivkraften bag deres indvandring, som er **asymmetrien** i forholdet mellem USA som verdens dominerende land og Latinamerika, der er henvist til rollen som leverandør af råstoffer og migrantarbejdere til USA's koncerner.

En af verdens største folkevandringer nogensinde fandt sted omkring årtusindeskiftet fra Mexico og Mellemamerika til USA, og det skyldtes uligevægten i forholdet mellem USA og dets sydlige naboer. Latinamerikanere tiltrækkes af USA's enestående rigdom, uddannelsessystem og muligheder – ikke mindst af jobmulighederne på USA's arbejdsmarked. Allerede længe før blev fundamentet for USA's tiltrækningskraft dog lagt med USA's udvikling som verdens førende industrination og den ujævne udvikling syd og nord for Río Grande-floden, der adskiller USA og Mexico. Men indvandringen kom for alvor i omdrejninger for lidt over et halvt århundrede siden.

1. En ulige udvikling

Hvorfor går migrationsstrømmen fra Latinamerika til USA og ikke omvendt? Hvorfor er USA ufattelig rigt, mens store dele af Latinamerika stadig er nedsunket i fattigdom, afhængigt af

eksport af uforarbejdede råvarer, hærget af vold og præget af sammenbrudte institutioner, hvilket nærer en stadig strøm af migranter og flygtninge mod nord?

Spørgsmålene er relevante, al den stund USA og Latinamerika på mange måder har en fælles historie, et fælles udgangspunkt som europæiske kolonier fra henholdsvis 1500- og 1600-tallet og efterfølgende selvstændige republikker fra omkring 1800, og man derfor sagtens kunne forestille sig et mere ligeværdigt forhold og en mere sammenlignelig situation i dag, hvor en migration kunne gå begge veje.

Allerede ved den engelske kolonisering i Nordamerika og spaniernes og portugisernes kolonisering af Sydamerika blev grunden lagt for en ulige udvikling i den nordlige og sydlige del af Amerika. Og efter USA's og de latinamerikanske landes senere uafhængighed blev Latinamerikas skæbne efterhånden bestemt af naboskabet med USA, der voksede sig til at være verdens dominerende militære, økonomiske og politiske magt.

Grundlæggende hænger den ulige udvikling af de to kontinenter sammen med de forskellige typer bosættelse i nord og syd. Nord- og Sydamerika blev invaderet omtrent samtidig af europæerne, og koloniseringen begyndte fra 1500-tallet. Processen var den samme med udryddelse af det meste af kontinenternes oprindelige befolkninger og tyveri af deres territorier. Flertallet af befolkningen i dagens USA er i dag efterkommere af europæere, mens en stor del af befolkningen i Latinamerika er mestiz, det vil sige en blandingsrace med rødder i Europa, Afrika og hos de oprindelige befolkninger, de såkaldte indianere.¹

I USA opstod en nybyggerkultur, ansporet af tilflytningen af protestantgrupperinger fra England, som var på flugt fra forfølgelse af Den Anglikanske Kirke og ønskede at skabe en ny tilværelse på den anden side af Atlanterhavet. I de relativt koncentrerede beboelser i den nordlige del af, hvad der i dag er USA, opstod en delvis selvcentreret udvikling, det vil sige hvor der til dels produceredes med henblik på hjemmemarkedets efterspørgsel. Omvendt blev den sydlige del af dagens USA del af en tæt transatlantisk handel, hvor slaver importeret fra Afrika blev sat til at dyrke bomuld til Englands spirende tekstilindustri og herved var med til at lægge grunden for kapitalismens udvikling i Europa.

USA løsrev sig fra England gennem uafhængighedskrigen 1775-1783. I det uafhængige USA voksede en konflikt efterhånden frem mellem den slavebaserede, udadvendte økonomi i Sydstaterne, som producerede bomuld til de engelske tekstilværksteder, og den mere indadvendte, selvberørende udvikling i Nordstaterne, som især producerede til eget marked. Nordstaterne gik sejrige ud af den amerikanske borgerkrig 1860-1865, og afskaffelsen af slaveriet og beskyttelse af en spirende industri med protektionisme (høje toldsatser på importvarer gjorde

---

¹ Da Cristoffer Columbus og hans medrejsende den 12. oktober i 1492 stødte på en lille ø i Caribien, troede han, at han havde fundet en genvej til Indien. Derfor kaldte Columbus beboerne, han mødte, for indianere. Først flere år senere blev det klart for europæerne, at det var et – for dem – helt nyt kontinent, de havde skabt forbindelse til.

den hjemlige produktion konkurrencedygtig) sikrede groft sagt udviklingen af USA som verdens førende industrimagt frem til begyndelsen af det 20. århundrede.

I kontrast til udviklingen i de engelske kolonier i Nordamerika og senere i det uafhængige USA var udviklingen i dagens Sydamerika fra starten præget af de spanske og portugisiske kolonimagters altoverskyggende interesse i at udvinde råstoffer, specielt mineraler, med henblik på øjeblikkelig berigelse. Der blev i stort omfang brugt tvangsarbejde. Det var, fordi det var folkerige, store civilisationer, som spanierne underlagde sig og brugte som arbejdskraft, siden suppleret af massiv import af slaver fra Afrika. Efter fragmenteringen af det spanske kolonirige i mange forskellige uafhængige latinamerikanske lande i 1800-tallet og helt frem til i dag fortsatte en økonomisk model med overvejende satsning på eksport af råvarer.

Opdelingen af kontinentet i 33 lande svækkede Latinamerika over for den enorme nabo mod nord. Naturen giver også Latinamerika et svagere udgangspunkt end USA. En stor del af Latinamerika befinder sig i troperne. Terrænet er ofte uvejsomt, specielt i spansk-talende Latinamerika, hvor høje bjerge flankeres af dybe dale. Sygdomme som malaria, gul feber, kolera og dengue-feber flourer, og afstanden til de europæiske metropoler og markeder er større end afstanden er fra Nordamerika.

2. Eksportafhængighed og transnational kapitalisme

Latinamerika er i økonomisk henseende stadig overvejende en **eksportør af råvarer**, ikke kun til USA, men også hastigt ekspanderende vækstlande som Kina og Indien.² Mineraler og olie samt majs, tobak, kaffe, sukker og oksekød er helt centrale dele af den økonomiske indtjening.

Man taler om **en fattigdomsfælde**. For mens lande, som eksporterer varer med stort indhold af teknologisk input, kan gøre krav på patenter og forlange stadig mere for deres varer, bliver uforarbejdede varer (med undtagelser som olie, guld og litium) ofte stadig mindre værd.

Som vi skal uddybe i det følgende, hænger fattigdomsfælden sammen med, at de velstående lande ofte har patent på teknologi. Herved kan de forlange en højere pris for et produkt end de fattige lande, selv når antallet af arbejdstimer, der er gået til fremstillingen af produkterne, er det samme.

2.1 Afhængighedsteorierne som forklaring på Latinamerikas underordning

Afhængighedsteorierne er teorier, der belyser udviklingslandenes fattigdom og underudvikling ved at pege på de udviklede landes udbytning.

---

² Inspireret af de i afsnittet nævnte uafhængighedsteoretikere var der i 1960'erne et forsøg i de store latinamerikanske lande på importsubstitution og industrialisering, se Niels Boel og Finn Rasmussen: "Det nye Latinamerika", Columbus, 2016, side 37 ff.

Afhængighedsteoriene blev blandt andet udviklet i Latinamerika i 1960'erne af økonomen Raúl Prebisch fra De Forenede Nationers (FN's) kommission for Latinamerika, UNCLA. Siden populariserede den uruguayanske forfatter Eduardo Galeano teorierne i sit værk "Latinamerikas åreladning". Den forenkede hovedtese er her, at Latinamerikas ufattelige rigdom af ressourcer blev grundlaget for regionens udbytning (af europæerne) og fortsatte afhængighed. Området Potosí i Bolivia havde for eksempel verdens største sølvforekomster. De enorme mængder af mineraler blev efter omkring 1550 udvundet af indianske og siden afrikanske slaver for spanierne. Sølvet blev fragtet til Spanien og herefter brugt til at købe produkter fra den spirende engelske tekstilindustri. Herved lagde Potosí-sølvet kimen til industrialiseringen og kapitalismens gennembrud. Men området ved den i dag udtømte mine i Potosí er i dag et af de fattigste på kontinentet.

Afhængighedsteoriene skelner mellem center og periferi. De analyserer forholdet mellem de udviklede lande (samlet under begrebet "center") og udviklingslandene (kaldet "periferi") med henblik på at finde forklaringer på sidstnævntes fortsatte underudvikling i den internationale arbejdsdeling. **Centerlande** er de lande, hvor den økonomiske magt, den teknologiske udvikling, velstanden og de politiske beslutninger er koncentreret. Heroverfor er **periferilande** typisk områder med store reservoirer af billig arbejdskraft, med ringe udvikling af teknologi og med afhængighed af eksport til centerlandene af uforarbejdede varer.

Periferilandene ("ulandene" eller "tredjeverdenslandene") som de latinamerikanske lande leverer især råvarer (mineraler – guld, tin, wolfram med videre, tømmer og soja) til de industrialiserede lande som USA og Europa ("centerlandene"), men i dag dog også til de store vækstlande (Kina og Indien). Centerlandene (og i stigende grad vækstlandene, specielt Kina) leverer forarbejdede færdigvarer (maskiner og andet produktionsudstyr, lastbiler, køleskabe, fjernsyn og it) til den tredje verden.

Periferilandenes underordnede stilling i den internationale arbejdsdeling betyder, at de udviklede lande kan forlange mere for deres varer i forhold til det antal arbejdstimer, som indgår i fremstillingen af dem. En af de vigtigste teser i afhængighedsteoriene handler netop om **det ulige bytte**: Sammenlignes et produkt fra den tredje verden og et produkt fra den rige verden, hvis fremstilling kræver samme mængde arbejdstimer, vil den første falde og den anden stige i værdi. Bytteforholdene forringes til stadighed for ulandene – det vil sige, at råvarerne generelt bliver mindre og mindre værd i forhold til færdigvarerne. Det hænger også sammen med, at der typisk indgår anvendelse af teknologi i produktion af færdigvaren i det udviklede land, hvorved produktiviteten er meget højere i det udviklede land end i tredjeverdenslandet.

I forlængelse af teorien om det ulige bytte kan de mange migranter fra dagens Latinamerika ses som endnu et eksempel på eksport af en vare, der prisfastsættes anderledes lavt end den tilsvarende i den udviklede verden. Det ses for eksempel ved, at latinamerikanske indvandrere i USA ofte får en markant lavere løn end de lokale og har markant værre arbejdsvilkår. Det er en

billig arbejdskraft for USA, også i den forstand at indvandrerne er vokset op i fattigere lande, som har betalt for deres opvækst, skolegang og eventuelle videreuddannelse.³

2.2 Latinamerikas sårbarhed over for skiftende konjunkturer

I det 21. århundredes første årti oplevede de latinamerikanske lande et økonomisk boom, men det var baseret på eksport af råvarer og derfor meget sårbart over for konjunkturerne. Da efterspørgslen efter råvarer faldt som følge af en vis afmatning i vækstlandene og en krise i de vestlige lande, indfandt der sig efterhånden en stagnation i landene fra 2012.

Der er en indbygget sårbarhed i en økonomisk udvikling, som i høj grad bygger på meget konjunkturfølsomme eksportprodukter som fødevarer, mineraler og olie.

For Venezuela har afhængigheden af olieeksport udviklet sig til en katastrofe. 95 procent af landets indtægter kommer fra eksport af olie. Olieprisens styrtdyk fra 145 dollars pr. tønde i 2008 til 51 dollars i 2017 og 15 dollars i april 2020 var medvirkende til landets økonomiske kollaps. Det har ført til massiv udvandring fra landet af økonomiske migranter på jagt efter bedre overlevelsesmuligheder.

Latinamerika lider generelt fortsat under ikke at have sikret en industrialisering og ikke at have forbedret sit uddannelsesniveau og sit teknologiske stade. Eksportvarer med en større tilsat værdi ud over de råstoffer og de arbejdstimer, der er indgået til fremstillingen – forstået som teknologisk og videnskabsmæssig input – ville sikre kontinentet en bedre indtjening i en verden. Serviceydelser og teknologisk avancerede produkter indtjener generelt langt mere – målt på arbejdsindsats – end råstoffer. Det hænger blandt andet sammen med, at patenter kan garantere større indtjening, fordi rettigheden til en bestemt teknologi giver en stærk forhandlingsposition, når der skal fastsættes en pris på et marked.

Satsning på salg af naturressourcer skaber en såkaldt rentierøkonomi (hvor landene bare lever af deres naturrigdom) i modsætning til en økonomi baseret på produktion. Det stimulerer ikke til uddannelse og innovation. Et bredere skattegrundlag ville give flere muligheder for staterne for at føre en stabil udviklingspolitik, der ikke var afhængig af skiftende konjunkturer. Det ville også skabe en bredere base for statens magt (ikke kun en lille udvindingssektor, som giver få arbejdspladser) og herved et bredere grundlag for demokratisk debat og demokratisk udvikling.

Dette skyldes, at jo bredere et skattegrundlag og jo større befolkningsgrupper der bidrager til statens finansiering, desto flere vil føle sig tilskyndet til at involvere sig i debatten om fordelingen af de indsamlede skattemidler. Og den stadige debat om fordeling af ressourcer er grundlaget for demokratiet. I kontrast hertil involverer en rentierøkonomi kun en lille del af befolkningen i produktion, og herved bliver kontrollen med værditilvæksten mindre. Der opstår risiko for, at ganske få aktører kontrollerer de økonomiske processer og tilsvarende tager de politiske beslutninger.

---

³ Om braindrain ("hjerneflugt") fra udviklingslande til industrilande som USA, se Niels Boel: "Migration – en verden i bevægelse", Columbus, 2016, s. 80 ff.

2.3 Teorien om transnational kapitalisme

Sociologen William I. Robinson peger på, at det ved århundredeskiftet er blevet sværere at tale om det traditionelle center-periferi-underordningsforhold, som det har været gængs inden for analyser af international økonomi. Flere end 50 procent af firmasammenlægninger og opkøb af virksomheder i Latinamerika i 2005 skete på lokale firmaers initiativ. Der er opstået 70 store latinamerikanske multinationale selskaber, de såkaldte *multilatinas* (som opererer på de internationale markeder med samme selvfølghed som vestlige, multinationale selskaber).

Efter at det tidligere Sovjetunionen, Indien og Kina fra 1990'erne blev indlemmet i det globale kapitalistiske system, kan man tale om ét sammenhængende globalt system. Produktionsprocesserne er så sammenflettede, at der ikke nødvendigvis er samme konkurrence imellem lande som tidligere. I den transnationale kapitalisme er Kina den globale fabrik, hvor for eksempel Apple og andre it-selskabers computere samles af meget dårligt betalte arbejdere.

Ifølge Robinson er latinamerikanske kapitalister i dag i høj grad en del af en global, transnational kapitalistisk klasse. De latinamerikanske stater opmuntrer til denne udvikling ved at arbejde for regional integration og opfordre til øgede investeringer.

Grundlæggende kan man sige, at det er svært at tale om center og periferi på verdensplan, fordi markedet er globalt og dele af produktionen er lagt ud så mange steder. En enkelt bil produceres for eksempel i 30-40 forskellige lande, hvor hver enkelt del produceres i forskellige lande, hvorefter delene samles i fem-seks forskellige lande, og markedsføringen sker i tyve andre lande.⁴

I det transnationale kapitalistiske system er der klasser på tværs af landegrænser. Øverst i hierarkiet finder man en transnational elite med managers fra transnationale virksomheder, teknokrater fra statsapparater og chefer for internationale kreditgivningsorganisationer. De søger at fremme den transnationale udvikling til fordel for den lille elite i den transnationale kapitalistiske klasse. Nederst i hierarkiet finder man migrantklassen.

USA er hovedsæde for en tredjedel af verdens største transnationale selskaber, og USA's stat har ifølge Robinson spillet en ledende rolle i den internationale bestræbelse på et transnationalt samarbejde. Denne rolle er dog under pres, idet USA under præsident Trump har søgt at tilgodese nationale industrier og beskæftigelsen i USA ved protektionistiske tiltag, det vil sige ved at hæve toldsatser for at beskytte national industri. De globale forsyningskæder er dog generelt ikke ændret. Vi kommer ind på det politiske skift i afsnit 2.2.4 side 54 ff.

Ved starten af det 21. århundrede pågik en heftig debat i de nordamerikanske medier om en påstået trussel fra en stadig mere aktiv kinesisk interesse for Latinamerika. Kinas ministerpræsident var på rundrejse, handelsaftaler blev indgået, eksporten af latinamerikanske mineraler til Kina mangedobledes, og Kina blev den vigtigste handelspartner for Brasilien og den næstvigtigste for andre latinamerikanske lande som Colombia og Chile.

---

⁴ Niels Boel: "Med Trump er verden i helvedes forgård. Interview med William I. Robinson", Kritisk debat, 15. februar 2017.

Bekymringen førte til en høring i USA's kongres om den påståede fare fra Kina. Men kongressen konkluderede, at "kinesisk" kapital i Latinamerika ikke udgjorde en trussel mod USA's interesser. Baggrunden er dels, at det sydlige Kina ansås for at være en motor i verdensøkonomien, dels at mange virksomheder med den mere intense globalisering var blevet stadig mere transnationale. Herved var det sværere at tale om nationale interesser, idet kapital fra forskellige lande smeltede sammen. Hvis Kina udvandt jernmalm i Brasilien, var det måske også som input til maskiner, amerikanske firmaer fik fremstillet i Kina.

2.4 Andre forklaringer på Latinamerikas relativt begrænsede fremdrift

Der findes mange andre historiske forklaringer på Latinamerikas manglende udvikling sammenlignet med USA's ud over de geografiske og demografiske forhold, den tidlige kolonisering og Latinamerikas fortsatte afhængighed af råvareimport og adgang til kapital i modsætning til USA's sammensatte økonomi.

Store uligheder: De koloniale magters – og siden de uafhængige republikkers – hæmningsløse udnyttelse af kontinentets oprindelige folk og af importerede afrikanske slaver har lagt fundamentet for, at Latinamerika er verdens mest ulige kontinent. De store sociale uligheder skaber frustrationer hos de fattige og underminerer samfundenes sammenhængskraft.⁵ Fraværet af en stor, købestærk middelklasse betyder, at der ikke er en efterspørgsel, som kunne skabe et hjemmemarked og give momentum til udviklingen af lokal industriproduktion.

Demokratiet er først blevet grundfæstet i de fleste latinamerikanske lande siden 1980'erne. Det lider under en række begrænsninger, som hænger sammen med den økonomiske elites dominerende rolle, de enorme uligheder, tendensen til at dyrke "den stærke lederskikkelse" (en arv fra kolonitidens centralisering af magt), de politiske partier og parlamenternes tendens til at løsrive sig fra demokratisk kontrol og mediernes koncentration på få koncerners hænder og gennemgribende kommerzialisme.

Nogle af de problemer, som de latinamerikanske demokratier står over for i dag, kan spores langt tilbage i historien. Siden kolonitiden har de latinamerikanske politiske systemer været domineret af økonomiske eliter. Den fattige befolkning – i flere af landene identificeret ved sit etniske eller racemæssige tilhørsforhold – har systematisk være holdt uden for indflydelse. Også formelt set demokratiske systemer holdt fattige og andre grupper uden for politisk indflydelse. Analfabeter var udelukket fra at stemme i flere af landene.

Institutionernes rolle: Andre teoretikere fremhæver institutionernes rolle som en delforklaring på USA's succes og Latinamerikas begrænsede udvikling. Således fremhæver Michael Reid, der er Latinamerika-redaktør for det liberale tidsskrift *The Economist*, at USA som følge af den engelske

---

⁵ Niels Boel og Finn Rasmussen: "Det nye Latinamerika", Columbus, 2010, side 86-87; om begrebet "sammenhængskraft", læs afsnit 5.2.4 side 121.

indflydelse tidligt har fået en lang række grundfæstede institutioner – respekt for privat ejendom⁶ og et retsligt system med afstand til den lovgivende og udøvende magt, altså en tredeling af magten. Det har modvirket tendensen til klientelisme – hvor tilhængere og medlemmer af det regerende parti tildeles særlig begunstiggelse til gengæld for støtte – og korrupsion, som er fremherskende i Latinamerika.⁷

Der hersker en formalistisk juridisk tradition i Latinamerika, nedarvet fra spansk og fransk indflydelse. Den indebærer, at man holder sig strengt til lovens bogstav, mens man i den angelsaksiske tradition som i den danske til stadighed genfortolker loven i lyset af hidtidig retspraksis. Denne juridiske tradition har i vidt omfang gjort de latinamerikanske politiske systemer vandtætte over for forandringer. I nogle lande har politiske partier siddet enevældigt på magten i lange perioder. I Mexico forblev Det Revolutionære Institutionelle Parti (PRI) ved magten i 71 år frem til valget i juli 2000. Den peruvienske forfatter Mario Vargas Llosa døbte Mexico ”det perfekte diktatur”, fordi styret i hans øjne omklamrede næsten enhver kritik og indoptog det i sit blæksprutteagtige system.

Religiøse forskelle: Ofte fremhæves religion som en forklaring på USA’s relative succes i forhold til Latinamerika. De første nybyggere i USA var forfulgte protestanter, mens katolske sydeuropæere koloniserede dagens Latinamerika. Protestanter er stadig langt mere talrige i USA end i Latinamerika (halvdelen af USA’s befolkning i dag mod en voksende men stadig begrænset – 19 procent – befolkningsandel i Latinamerika).

I sit hovedværk, ”Den protestantiske etik og kapitalismens ånd”, analyserede den tyske sociolog Max Weber den moderne, rationaliserede og effektiviserede kapitalisme, der blev båret frem af det nye borgerskab i 1800-tallet.⁸

Kapitalismens succes i Nordeuropa byggede ifølge Weber på dyder, som var udviklet og præget ind i menneskene af protestantismen, nærmere bestemt den calvinistiske puritanisme. Puritanerne var overbevist om, at de kun gennem hårdt disciplineret arbejde i denne verden kunne tjene Gud og opnå frelsen. Den afgørende begivenhed var, at de opgav troen på, at man kunne blive frelst gennem det kirkelige sakramente. Alt det, der tidligere havde været investeret i særligt kirkelige ritualer og handlinger, blev forskudt til indsatsen i det jordiske liv.

Weber siger ikke, at protestantisme skaber kapitalisme. Men protestantisme er i hans optik en medvirkende faktor for at forstå kapitalistisk udvikling i lande som Nordeuropa og USA, hvor protestantisme er fremherskende.

---

⁶ Princippet om ejendomsrettens ukrænkelighed er dog også baggrunden for det grundlæggende problem, latinoer og andre indbyggere i USA lider under i dag: de enorme uligheder, som skyldes, at ganske få har tilranet sig en stor del af rigdommen på bekostning af fællesskabet, se s. 46 ff.

⁷ Michael Reid: *Forgotten continent: The battle for Latin America’s soul*, Yale University Press, 2007, side 45. Om USA’s politiske system, læs kapitel 2, afsnit 2.1.1.

⁸ Max Weber: ”Den protestantiske etik og kapitalismens ånd”, Hans Reitzels Forlag; Rune Lykkeberg: ”Kapitalismen er ikke en kejser – men vi adlyder den, som om den var det”, Information, 23. november 2018.

Den religiøse forklaring kan muligvis have spillet en rolle i USA's tidlige succesfulde udvikling og forklare landets økonomiske forspring. Generelt peger kritikere af Weber dog på, at katolske lande som Italien og Frankrig også har haft stor økonomisk succes. I dag er 22 procent af USA's befolkning katolikker, og intet tyder på, at de bidrager mindre til samfundet end den øvrige befolkning. Dette viser, at religion kun kan have en begrænset forklaringsværdi, når man vurderer årsager til landes udvikling.

3. Latinamerika i dag: Store uligheder og ekstrem vold nærer migration

Som vi har set, lider mange latinamerikanske lande under Latinamerikas internationale rolle som leverandør af eksportvarer med dertil hørende sårbarhed over for skiftende konjunkturer. Da en økonomisk afmatning satte ind på verdensplan, faldt efterspørgslen, og priserne på råvarer raslede ned i 2012, hvorefter levestandarden faldt.

Den økonomiske stagnation hænger sammen med, at Latinamerika er fastlåst i rollen som leverandør af råstoffer, som vi så i afsnit 2. Regeringers forsøg på at bryde med denne afhængighed og uligheder er gennem historien blevet mødt med interventioner fra USA's side, der har resulteret i undergravning af regeringer, i dag med hårdt pres, sanktionspolitik og trusler om magtanvendelse mod Cuba og Venezuela.

Den stagnerende økonomi i for eksempel Mexico har været med til at skabe migration. I en globaliseret verden, hvor information om jobmuligheder i for eksempel USA spredes hurtigt, og billig og hurtig transport muliggør bevægelse over store afstande, er migration blevet en mulighed for mange i nød, specielt i landene tæt på USA.

Opbrud i landene giver næring til migration

Det generelle opbrud i moderne tid i de latinamerikanske samfund har i høj grad skabt den enorme migrationsbølge til USA, der fandt sted i årene 1980-2010, hvor 8 millioner migranter søgte fra Mexico og Mellemamerika mod USA. USA har til dels selv båret ved til denne udvikling ved at promovere liberaliseringspolitik gennem indgåelse af handelsaftaler samt indflydelsen i de internationale finansieringsinstitutioner.

Som del af opbruddet i de latinamerikanske samfund er der sket en hurtig urbanisering i landene gennem de senere årtier. Migrationen fra landdistrikter til byer er ofte ifølge sociologer **et forstadium** til migration over landegrænser. Migranter fra landdistrikter svulmer de store sektorer af underbeskæftigede og uformelt ansatte i byernes slum op. I lyset af mangelfulde overlevelsesmuligheder i byerne søger de videre for eksempel fra Mexicos hovedstad til USA.

Opbruddet i de latinamerikanske økonomier hænger i høj grad sammen med, at landene er blevet stadig mere orienteret mod verdensøkonomien. I landbruget bliver såvel godser som små landbrug ofte fortrængt af enorme agribusiness, storkapitalistiske landbrug, der dyrker

eksportafgrøder som eksempelvis avocadoer eller palmeolie og ofte kun anvender arbejdskraft få måneder ad gangen.

Regeringerne har aktivt promoveret denne udvikling med kreditpolitikker og frihandelsaftaler. I 1994 trådte frihandelsaftalen NAFTA (North American Free trade Agreement, der i 2018 blev afløst af aftalen U.S.M.C.A., The United States-Mexico-Canada Agreement) i kraft mellem USA, Canada og Mexico. Et af de erklærede formål med aftalen var at mindske migrationen fra Mexico til USA ved at skabe nye job i Mexico. Resultatet var til dels det modsatte. En lang række af Mexicos fabrikker bukkede under, da toldmurerne forsvandt. Det gælder for eksempel den mexicanske tekstilindustri og legetøjsindustrien. Aftalen førte også til, at småbønder fra oprindelige folk i de fattige regioner i det sydlige Mexico ikke længere kunne klare sig, da aftalen åbnede for konkurrence. De kunne ikke konkurrere med det subsidierede og kapitalstærke nordamerikanske landbrug. Jord, som før var ejet af småbønder eller af oprindelige folks fællesskaber, blev overtaget af godsejere eller agroindustrielle foretagender for eksempel inden for sojaproduktion. Liberaliseringen tvang 5 millioner mexicanske bønder ind til byerne eller over grænsen som ulovlige indvandrere i USA.

Vold nærer migration

Ulighederne i Latinamerika blev generelt forværret af liberaliseringen og privatiseringer i landene i 1980'erne og 90'erne. De latinamerikanske lande er de lande i verden, hvor ulighederne er størst. I Mellemamerika er fattigdom udbredt. I Honduras lider hvert fjerde barn under fem år af fejlernæring. I Guatemala er det hvert andet.

Den nordlige trekant i Mellemamerika, som udgøres af Guatemala, El Salvador og Honduras, er det mest voldelige område i verden, selv når man medregner lande i krig. Vi kommer nærmere ind på den ekstreme vold i Mexico og Mellemamerika som årsag til migration i afsnit 1.2.4 side 21 ff samt på dens nærmere natur i afsnit 6.3.5 side 145 ff.

Undertiden kan det være svært at afgøre, om udvandrere migrerer på grund af den ekstreme vold i Latinamerika, eller om de søger bedre økonomiske muligheder i form af arbejde i USA. Der kan generelt ligge flere motiver til grund for en beslutning om at migrere. Også klimakrisen nævnes undertiden som en årsag til migrationen fra Mellemamerika. De mellemamerikanske lande er på grund af deres fattigdom særlig udsatte for klimakrisen, som når ekstreme vejrfænomener ødelægger en i forvejen skrøbelig infrastruktur (læs mere i tekstboks 1.7 side 23 i kapitel 1).

Vi vil i kapitel 1 komme nærmere ind på de årsager, som ligger til grund for migrationsstrømmene fra Latinamerika til USA.

Tekstboks 1: Grænselandet som billede på det ulige forhold mellem USA og Latinamerika

Grænsen på 3.145 kilometer mellem USA og Mexico er også grænsen mellem Latinamerika og USA. Det er en grænse mellem den rige verden – USA er suverænt verdens mægtigste land – og den

fattige verden eller såkaldte tredje verden. 2.020 kilometer af grænsen dannes af floden Río Grande.

Adskilt af floden Río Grande ligger for eksempel Laredo på USA's side af grænsen og byen Nuevo Laredo på den mexicanske side. De to byer hænger tæt sammen. Der passerer 3.000 lastbiler over grænsen hver dag. Frihandelsaftalen U.S.M.C.A. (der før 2018 hed NAFTA) indebærer, at 90 procent af Mexicos eksport er til USA.

Men kontrasten mellem de to byer kunne ikke være større. Laredo er en fredelig by i USA. Lige på den anden side af floden ligger Nuevo Laredo, som er kendt for sine krigslignende sammenstød mellem narkokarteller om kontrol med smugling af narko over grænsen. Mens Laredo er en fredelig turistattraktion i Texas, der stolt fremviser sin mexicanske kulturarv for én million årlige besøgende, er Nuevo Laredo en by, hvor det er farligt at bevæge sig uden for sine vante ruter.

Forholdet mellem de to byer på hver sin side af grænsen afspejler på mange måder forholdet mellem USA og Mexico. På USA's side bedre lønninger og mere ordnede forhold. På Mexicos side eskalerende vold, kriminalitet og kaos og alt for få job, lønninger, som er ni gange lavere. Mange arbejder – ligesom generelt på den mexicanske side af grænsen – under barske forhold på samlefabrikker (maquilaer) tilhørende store firmaer fra USA, der drager fordel af de lave lønninger i Mexico og fabrikernes nære beliggenhed til USA. Her leveres delelementer fra USA, som samles af unge kvinder, udvalgt på baggrund af fingerfærdighed. Og varerne, som er samlet (motorer til biler, ruder til vinduer, elementer til radiatorer), køres ud igen af de tusinder af lastbiler, der dagligt passerer grænsen.⁹

De to byer er et billede på latinoernes og grænselandets omskiftelige historie. For næsten alle indbyggere i Laredo er latinoer, ligesom navnet er spansk. 90 procent af befolkningen er latinoer. De fleste familier har boet i området i generationer, idet det sydvestlige USA var en del af Mexico frem til USA's angrebskrig mod Mexico i 1846-1849.

En tredjedel af latinoerne i USA er født i udlandet – de fleste i Mexico, men mange i Mellemamerika – men næsten to tredjedel af alle latinoer er født i USA. Mange latinoer i USA kan generelt ligesom indbyggerne i Laredo fremvise et stamtræ, der rækker længere tilbage på USA's jord end de fleste angloers eller indbyggere af europæisk oprindelse.

I dag samles stadig flere flygtninge og migranter i Nuevo Laredo ganske som i andre store mexicanske grænsebyer. Mange venter på en coyote, en smugler, som skal bringe dem over grænsen til USA med henblik på at få sikkerhed og bedre muligheder for arbejde. Andre er sendt tilbage fra USA og venter måske i månedsvis på at få afgjort deres asylansøgning af en dommer i USA, så de ved, om de kan komme ind i USA som flygtninge eller ej.

---

⁹ Niels Boel: "Kartellernes regime", Weekendavisen, 7. juli 2006.